D•N
7/8 1950

Sovjet och FN

Resultatet av den sovjetryske delegaten Jacob Maliks återinträde den 1 augusti i FN:s säkerhetsråd har blivit det väntade. Flera dagar har förspillts på munhuggning om procedurfrågor och formalistiska hårklyverier. Därvid har Malik — som enligt reglerna för ordförandepostens rotation leder förhandlingarna under augusti — till det yttersta utnyttjat sina möjligheter att vålla trassel och irritation. Det är ännu ovisst när man kommer fram till det ämne som den amerikanske delegaten Warren Austin med stöd av säkerhetsrådets flertal begärt få uppsatt som första punkt på dagordningen: "Klagomål över angreppet på republiken Korea".

Av referaten framgår att Malik tillerkänt säkerhetsrådets medlemmar "full frihet att anta eller förkasta den dagordning som antagits av ordföranden". Det kan låta bra, men i nästa mening sticker bockfoten fram. Om ordföranden antagit en "provisorisk dagordning", har nämligen enligt Maliks åsikt rådsmedlemmarna ingen befogenhet att föreslå några tillägg, eftersom detta skulle utgöra "ett försök att usurpera ordförandens rättigheter". Med stöd av detta resonemang — som ju tillåter de mest godtyckliga tolkningar — sköt Malik i fredags Austins dagordningsförslag åt sidan för att i stället prångla ut sitt eget utkast till resolution, vari bl. a. krävs att "alla utländska trupper dras bort från Korea" och att nordkoreanska delegater kallas till Lake Success.

Viktigare än att manövrera in de demokratiska staternas representanter i förhandlingstekniska återvändsgränder har dock för Malik varit att begagna säkerhetsrådet som plattform för den ryska propagandan. Hans prestationer i den vägen tangerar rekordet i fråga om förvanskning och förljugenhet. "Må det tillåtas mig", sade t. ex. Malik för ett par dagar sedan, "att i förbigående påpeka att det amerikanska resolutionsförslaget talar om en 'lokalisering av konflikten' i Korea. 'Lokalisering av konflikten' är en diplomatisk term. Översatt till vanligt språk betyder den att skärpa konflikten och göra den mera förbittrad, att vidga och fördjupa motsättningarna, att skicka mera flygplan, raketplan och flygande fästningar, mera artilleri och mera trupper och att öka den förstörelse och de fasor som följt med kriget i Korea. Detta är, översatt till vanligt språk, vad det amerikanska förslaget innebär när det talar om en 'lokalisering av konflikten'." Det är lätt att förstå om Warren Austins blod började koka när han tvingades lyssna till dessa utgjutelser — framförda av representanten för den regering som står bakom kriget i Korea och som ytterst bär ansvaret för den fruktansvärda blodsutgjutelsen där.

Men inte heller det agitatoriska syftet har varit huvudorsaken till Maliks återkomst. Utslagsgivande har varit ryska regeringens önskan att hindra Förenta nationernas säkerhetsråd från att i fortsättningen fungera som en fredsfaktor. Det måste sättas stopp för beslut som manar de demokratiska staterna till gemensamt försvar mot det kommunistiska våldet. Att upphäva säkerhetsrådets resolutioner av den 25 och 27 juni låter sig inte göra. Men mot utfärdande av nya resolutioner i samma anda kan och kommer den ryske delegaten att inlägga sitt veto. För den händelse Moskva — som många tror — fortsätter på den inslagna vägen och ger andra satelliter order om nya krig, kommer det att bli omöjligt att organisera något motstånd i säkerhetsrådets regi. Efter sin korta storhetstid 25 juni—31 juli 1950 är rådet ånyo paralyserat.

I vida kretsar rådde tidigare den uppfattningen att även om Förenta nationerna inte förmådde uträtta mycket praktiskt arbete, utgjorde dock dess blotta existens som universell organisation en viss fredsgaranti. Så länge representanter för öst- och västblocken kunde samlas till något som kallades diskussion behövde man inte misströsta. Under sådana förhållanden betraktades Sovjetunionens utträde ur säkerhetsrådet i januari 1950 som en med tanke på världsfreden ytterst allvarlig historia. Så kom Koreakriget med åtföljande renässans för det av Sovjet blockerade FN. Resultatet har blivit att det i dag i stället är Sovjetunionens återkomst till säkerhetsrådet som väcker förstämning och pessimism.

Problemet Sovjetunionen och FN har nyss blivit aktuellt även i ett annat sammanhang. I den årsrapport om FN:s verksamhet som offentliggjordes på söndagen inskärper generalsekreterare Trygve Lie gång på gång nödvändigheten av att alla stormakterna är medlemmar av FN. "En förutsättning för att ett nytt försök att återuppliva FN framgångsrikt skall kunna igångsättas... är att samla alla stormakternas ledande politiker kring samma bord", heter det t. ex. på ett ställe. Mot bakgrunden av det aktuella läget ter sig Lies framställning så missvisande som möjligt. Så långt ifrån att stormaktspolitikern Maliks återkomst till säkerhetsrådets bord inneburit något framsteg har det tvärtom ryckt undan grunden för ansträngningarna att ge FN något verkligt liv.

Samtidigt är det uppenbart att det FN som fungerade i juli är något helt annat än den organisation som grundades i San Francisco 1945 och som hr Lie nu talar om att "återuppliva". Den organisationen har aldrig haft och kommer aldrig att få någon betydelse som internationell fredsfaktor så länge Sovjetregimen består. Det förefaller inte sannolikt att Sovjetunionen under nuvarande förhållanden genom ett utträde skulle vilja jämna vägen för ett nytt FN. Men efter sommarens erfarenheter finns det uppenbarligen bara två alternativ: antingen ett funktionsdugligt säkerhetsråd utan Sovjet eller ett maktlöst råd utsatt för den ryske delegatens systematiska sabotage.

Vaksamhet mot kommunisterna

När det gäller den verksamhet som utländska östagenter bedriver i vårt land illustreras behovet av vaksamhet gång efter annan. Minst lika viktigt är emellertid att kartlägga de inhemska kommunisternas infiltration på sådana arbetsfält där de i ett kritiskt läge kan åstadkomma obotlig skada. Ända sedan Dagens Nyheter i början av året publicerade en artikelserie om farorna och om motåtgärdernas otillräcklighet har socialdemokraterna ansträngt sig att vanställa problemet. Efter interpellationsdebatten kort före riksdagsferierna, då statsminister Erlander vägrade att lämna besked åt folkpartiledaren Bertil Ohlin, präglas den socialdemokratiska propagandan av alltmer konstlade utläggningar. Å ena sidan försäkrar man att just socialdemokratin skulle vara den ivrigaste kämpen mot kommunismen, å andra sidan motsätter man sig den naturliga tanken att alla goda svenskar med inblick i läget, exempelvis fackföreningsmän, bör samarbeta med myndigheterna för att möta risken för spionage och sabotage från Moskvaledda femtekolonnare.

Tydligen har hr Erlander funnit denna position i längden ohållbar. I sitt senaste politiska tal söker han en utväg genom att förvanska det yrkande som han tidigare avvisat; syftar diskussionen, säger han, till att förbereda en polisiär övervakning av stora delar av den svenska arbetsmarknaden, kan det fastslås att socialdemokratin inte ämnar medverka.

Uttrycket "polisiär övervakning" för omedelbart tanken till förhållandena bakom järnridån, och redan detta borde göra det fullt klart att ingen liberal påkallat något sådant. Vad som från liberalt håll begärts och begärs är helt enkelt en tydlig paroll från regeringen att varje lojal svensk demokrat skall skärpa sin uppmärksamhet mot femtekolonnen och när anledning föreligger söka kontakt med samhällets säkerhetsorgan, givetvis också bistå dem när initiativet tas från deras sida. Häri ligger ingenting som går utöver den självklara medborgarplikten att bidra till rättsordningens upprätthållande. Vad som gör uppmaningen behövlig är det faktum att just denna del av det inre försvaret inte blivit tillräckligt beaktad. Har statsministern verkligen någon saklig invändning häremot? Om så inte är fallet är det högeligen önskvärt att han, sedan han upprepade gånger sagt vad han inte vill göra, äntligen förmådde sig att ge det angelägna beskedet om det som bör göras.

Vanvett som blivit vana

En ny utredning om skyddsrummen i landet befinner sig på remiss. Häromdagen uttryckte Aftonbladet sin oro för att detta material skulle komma till kommunisternas kännedom; borgarrådet Persson sades ha begärt en föredragning i ämnet. Dagen därpå innehöll Svenska Dagbladet ett lugnande meddelande: utredningen är öppen och så allmänt hållen att den utan fara kan läsas av alla. Även om hr Persson tog del av ärendet, funnes alltså ingen anledning till oro.

Händelsen berörs inte för att söka sak med någon av de nämnda tidningarna eller för att lämna nya upplysningar i frågan. Den berörs därför att den kastar ett blixtljus över den vanvettiga situation i vilken vi glidit in. En av stadens högsta tjänstemän, borgarråd och ordförande i polisnämnden, är kommunist, är alltså medlem av ett parti som öppet deklarerar sin totala lojalitet mot Ryssland och lika öppet anbefaller sabotage i Sverige i händelse av ett ryskt angrepp. Då en utredning kommer i en livsviktig fråga ter det sig därför naturligt för demokratiska svenska tidningar att sätta sitt hopp till ett av två alternativ: antingen att vederbörande inte skall läsa utredningen eller att denna skall vara för vag och allmän för att kunna utnyttjas av förrädare. Dithän har vi kommit, denna ordning har blivit nästan vanemässig: personer som skall vårda huvudstadens intressen är notoriska fiender till dessa intressen.

Kommunister som polisborgarråd, tidigare också som ledamöter av hemvärns- och civilförsvarsnämnderna, skulle efter Pragkuppen ha varit otänkbara, om inte socialdemokraterna fortsatt att stödja dem med sina röster. Det är som representanter för det härskande blocket i Stockholms stadsfullmäktige som dessa femtekolonnare fått inneha sina platser.

PRESSGRANNAR

Nothinkommittén och försvarsledningen var eniga om önskvärdheten att låta ÖB göra ett avvägningsförslag inom den av kommittén uppdragna ramen, konstaterade högerledaren, hr Hjalmarson, i ett uttalande häromdagen. Det är mycket tillfredsställande att denna sak fastslagits just från det hållet, betonar Karlstads-Tidningen (fp), vars chefredaktör, riksdagsman Manne Ståhl, också tillhör kommittén. Men sedan är det en annan sak hur man bör förfara i Koreakrisens tecken — det kommer också ett efteråt:

> De som nu mest högljutt ropar på förstärkning, kommer kanske då att starkast kräva lindrigare skatter. Det synes därför som om en riktig arbetsfördelning vore att det ena göra utan att det andra låta. Det militära planläggningsarbetet bör forceras, utan att därför långtidsutredningen, som givetvis av flera anledningar är ett gott stycke på väg, eftersättes. Personal finnes eller får anskaffas för båda uppgifterna. I denna del finns sålunda ingalunda anledning att instämma i hr Hjalmarsons uppskovskrav.

I anknytning till detta för nu högerpressen en politik som inte kan underlätta demokratisk samling kring angelägna försvarsuppgifter. Så här låter det i Svenska Dagbladets (h) kommentarer till statsministerns lördagstal, där vikten av fortsatt avvägningsutredning underströks:

> Skall den Erlanderska samlingen kring försvaret betyda fortsatt passivitet i försvarsarbetet och kritik under stundande valrörelse mot regeringens politik härvidlag anses opassande, så är det en heder för Sveriges höger att uteslutas ur en sådan gemenskap. Mot bakgrunden av den forcerade upprustningen överallt i Västerlandet ter sig statsministerns senaste framträdande lika oroväckande kortsynt som beklämmande ansvarslöst.

Här är det inte långt kvar till den gamla högervisan med dess onyanserade fördömande av varje avvikande mening om försvaret.

Fyra anledningar till löneoffensiv i höst anförs av LO:s tidskrift Fackföreningsrörelsen, nämligen bristen på arbetskraft, ökande företagsvinster, stegrade priser och en fördelaktig produktionsutveckling. LO:s dagliga organ, Aftontidningen, återger högaktningsfullt tidskriftens argument för en aktiv lönepolitik och tillägger:

> Stämningsläget bland alla löneanställda torde ge utslag i samma riktning. Man väntar att det ska ske något denna höst. Det är bara fråga om vad som ska ske. Den summa som kan tänkas stå till förfogande för en reallöneökning torde inte vara stor. En uppskattning på försommaren pekade på en procent om samtliga löneanställda skulle få en skärv. Ingen grupp torde heller vilja avstå från lönekrav om någon annan får en förbättring.

Denna sammankoppling gör övergången till en normal lönesättning svår och riskfylld:

> Att de statsanställda måste få de tre procent de tidigare avstått, får väl anses rimligt. Att de tunga basindustrier med kontinuerlig drift, t. ex. pappersmassefabriker, järnbruk och den kemiska industrin, där vinsterna är stora och löneläget lågt, ger arbetarna bättre inkomster ligger i landets eget intresse. Ett ökat arbetarantal vid dessa industrier skulle öka vår export och bidra till en snabb förbättring av landets ekonomi.
>
> Det finns således områden på vilka man kan kanalisera ut lönerörelserna. Men det innebär inte att andra områden är mindre berättigade till löneökningar. Att skaffa mera pengar åt var och en tillhör de lättare uppgifterna. Men att öka levnadsstandarden är både viktigare och svårare.

Det skulle vara ytterligt olyckligt om uppoffringarna för lönestoppet inte belönades med annat än att en ny inflationsrörelse sätts i gång efter två års uppehåll. Men det vore sakligt och psykologiskt lika orimligt att söka hindra detta genom att för tredje gången binda hela löneutvecklingen vid en schematisk formel av typen 1, 2 eller 3 procents tillägg för alla. Man måste differentiera, och den uppgiften blir speciellt svår därför att arbetsmarknadens huvudorganisationer under lång tid skjutit differentieringsfrågorna ifrån sig.

GEORG TRAKL

Foto omkring 1910.

I SITT OCKSÅ i Sverige hållna föredrag "Meine Zeit" nämnde Thomas Mann bl. a. *Georg Trakl* som representant för en den europeiska dekadansens sångarätt. Den österrikiske lyrikern Trakl är också i sitt liv och i sin diktning en mycket uttrycksfull exponent för upplösningstendenserna inom den kulturkrets där han hörde hemma och hade djupa rötter: den österrikiska. Nedgång, sjukdomstecken och förfall är hans lyriska tematik, frenetiskt exekverad under åren strax före det första världskriget — det krig som också betydde den habsburgska erans slut, den Frans Josefska dubbelmonarkins fall. I sin lyrik, som på goda grunder kan räknas till den tyska expressionismens varaktiga vinster, siade Trakl om denna undergång, föregrep den, genomled den. Med genial visionär kraft gestaltade han i ord inte bara sitt eget öde, utan hela sitt släktleds.

Hans liv erbjuder i yttre avseende också en hel del av intresse. Han föddes i Salzburg; fadern var av tysk börd; modern, som härstammade från Böhmen, hade slaviskt påbrå. Någon framstående lärjunge var gymnasisten Georg Trakl inte: han avbröt sina skolstudier före mogenhetsexamen och beslöt att slå in på apotekarbanan. Först praktiserade han några år i ett apotek i hemstaden, därefter följde studier vid universitetet i Wien. Redan under gymnasietiden i Salzburg hade han hemfallit till bruk av narkotika: så småningom blev han slav under denna last. 1910 hade han avslutat sina farmaceutiska studier i Wien — där han vantrivdes lika intensivt som i Salzburg. Han ryckte in till militärtjänstgöring i Innsbruck. Intill krigsutbrottet 1914 vistades han sedan mestadels i Salzburg, Wien och Tyrolen.

Tidigt hade hans intresse för konst och diktning visat sig. Baudelaire, Rimbaud och Verlaine fascinerade honom redan under skoltiden, då han tillhörde en förening av unga skönandar. Nietzsche attraherade honom också starkt, liksom något senare Karl Kraus, som han tillägnade ett par av sina dikter. Trakls tidigare produktion omfattade förutom lyriska dikter några dramatiska försök, de flesta nu förkomna, men enligt samtidas utsagor ganska våldsamma excesser i skräckdramats genre. Stor betydelse fick för Trakl hans bekantskap med Ludwig von Ficker, som utgav den kulturpolitiska tidskriften Der Brenner och i vars hem i Mühlau vid Innsbruck den nervsjuke diktaren fick den vård han så väl behövde och fann en krets av människor som förstod hans situation och hans egenart. Från 1913 publicerades i von Fickers tidskrift alla Trakls mest betydande dikter. Samma år utgavs hans första diktsamling hos Kurt Wolff i Leipzig. Strax före krigsutbrottet erhöll den utfattige diktaren av tidskriften Der Brenner ett större stipendium, men han hann aldrig njuta så mycket av de 20.000 österrikiska kronorna: som "Medikamentenakzessist" — det innebar löjtnants rang — kallades han under fanorna och drog med en sanitetskolonn mot Galizien.

I slaget vid Grodek, som fick en för österrikarna olycklig utgång, erhöll Trakl sitt elddop. Vad han upplevde i samband med detta fältslag blev för påfrestande för hans labila nervsystem. Instängd i en lada tillsammans med nittio mer eller mindre svårt sårade soldater, utan att ha nog med läkemedel för att kunna bispringa de lemlästade, stönande och blödande människorna, upplever Trakl här ett sannskyldigt inferno. En av de sårade lyckas i hans närhet jaga sig en kula genom huvudet, och blod och hjärnsubstans sprutar mot ladväggen. I sinnesförvirring vill Trakl ta sitt eget liv, men man avväpnar honom, och några dagar därefter förs han till militärsjukhuset i Krakow, där man intar honom för observation av hans själstillstånd.

Omständigheterna vid Georg Trakls död på garnisonssjukhuset i Krakow är inte fullständigt klarlagda, men troligt är att han en novemberkväll 1914 tagit en för stark dos narkotika och somnat in för alltid. Stabsläkarens rapport talar om självmordsförsök genom kokainförgiftning: trots läkarens alla försök stod Trakl inte att rädda.

*

Trakl blev i sitt liv och i sin diktning en talande symbol för det som var sjukt och undergångsbestämt i förkrigstidens Mellaneuropa. Hans diktning, fylld av svårmod och extas, sorgsen och likväl färgprunkande, till en början tillkommen under Baudelaires och Rimbauds stjärnor, i slutet av hans levnad närmande sig Hölderlins hymniska höghet, kan man studera i upplagor utgivna i Schweiz eller hos Otto Müller i Salzburg. Detta förlag har nyligen som tredje band av Trakls samlade skrifter utgivit *Nachlass und Biographie*. Utgivaren, *Wolfgang Schneditz*, har för denna volym skrivit en biografi över Trakl och även gjort ett försök till analys av hans diktning. Trakls relationer till Hölderlin undersöks i en essä av *Eduard Lachmann*. Men viktigare än dessa i och för sig läsvärda och omsorgsfulla studier är de dokument av Georg Trakls egen hand som samlats i denna volym. De efterlämnade dikter som här för första gången publiceras är visserligen inte många — ett tiotal bara —, men några av dem, t. ex. "Psalm", "Herbstliche Heimkehr", "Nächtliches Gelage" och "An Luzifer", visar hela kraften av skaldens särpräglade, expressiva, blixtlikt uppflammande bildspråk. Allt det som är konstitutiva drag i Georg Trakls lyrik — tung druckenhet och vita extaser, svårmodiga landskapsstämningar, rötans och förfallets vinddrag, vittrande marmorbilder, höstsjuka parker — träder oss också till mötes i denna lyriska efterskörd, hur kvantitativt obetydlig den än är. Också volymens brev från Trakl till hans vänner är upplysande och gripande: i dem avtecknar sig — i varje fall mellan raderna — en diktares förtvivlan och morbiditet. Trakls epistlar är i allmänhet kortfattade, ofta samanträngda som stenogram. Alltid är de mycket innehållsrika. De ger tillsammans ett porträtt, lika levande som många av dem Kokoschka samtidigt målade, med samma nervöst uttrycksfulla linjespel och samma air av illusionslöshet och undergångsstämning. "I mina förvirrade förhållanden och i all den senaste tidens förtvivlan vet jag inte längre hur jag skall orka leva", skriver Trakl i ett brev från Wien i november 1913.

Sin tillflykt tog han till droger och alkohol: "Jag har under den senaste tiden hällt i mig ett hav av vin, brännvin och öl", skrev han i samma månad från samma stad. Till Karl Kraus sänder han i december 1913 från Innsbruck ett brev som märkligt nog är hållet i ett patetiskt högt tonläge: "Under dessa dagar av rasande dryckenskap och brottslig melankoli har några dikter tillkommit, som jag ber Er mottaga..." Sådant kan ge en uppfattning om Trakls hektiskt förbrinnande liv, egentligen att likna vid en enda feberkurva. Men de sista brevmeddelandena från den på garnisonssjukhuset i Krakow intagne skalden andas resignation, trötthet och leda: "Jag känner mig nästan som om jag vore på andra sidan världen." Då hade han redan skrivit sina anklagande och profetiska krigsdikter, i sin stränga, hymniska stil erinrande om Hölderlins senare diktning och likväl verk av stolt och triumferande egenart.

Trakls testamente innehåller mycket av förblivande lyrisk skönhet. Sin sista vånda förlöste han i hög sorgemusik i dikten "Grodek", skriven efter det slag i Galizien där han först upplevde kriget i hela dess ohygglighet:

> Om aftonen dåna de höstliga
> skogarna
> av dödliga vapen, de gyllene
> slätterna,
> de blå sjöarna, varöver solen
> dystrare rullar; natten famnar
> döende krigare, famnar den vilda
> klagan som stiger från krossade
> läppar.
> Men stilla samlas över betesmarken
> röda moln, där den vredgade guden
> bor,
> och utgjutet blod och månlik kyla.
> Alla gator mynna ut i svart
> förruttnelse.
> Under nattens och stjärnornas
> gyllene grenverk
> fladdrar systerns skugga genom
> den tigande lunden
> att hälsa hjältarnas andar och
> blödiga huvuden;
> och sakta tona i vassen höstens
> mörka flöjter.
> O, stoltare sorg, ni altaren av
> brons!
> Andens heta flamma föder i dag en
> väldig smärta:
> ofödda släkten.

JOHANNES EDFELT

Notiser från väster

Felutgivet och outgivet

MEDAN EN LÅNG RAD av Eugene O'Neills senare pjäser fortfarande väntar på att nå trycket och scenen — dit bara "Iskarlen" hunnit — har ett litet förlag i New York i stället givit ut fem av den återhållsamme Nobelpristagarens äldsta stycken, till stor förvåning, inte minst för författaren själv.

Volymen heter "The Lost Plays of Eugene O'Neill" (New Fathoms Press, $ 3) och innehåller fyra enaktare: "A Wife for a Life", "The Movie Man", "Abortion" och "The Sniper" samt en kort treaktspjäs, "Servitude". Den senare, som tycks vara den intressantaste, utgör en originell variation på ett välkänt tema — den undertryckta hustrun som går sin egen väg och "söker sin egen frihet". Här har frigörelsen emellertid framkallats av en viss författares hjältinnor, och när damen uppsöker sagde författare visar det sig tyvärr att hans egen hustru lever i det gruvligaste äktenskapliga slaveri. Nu tar stycket ännu en överraskande vändning, i det den frihetssökande nu inser att kärlek betyder träldom och återgår till sin man. Den enda pjäs som uppförts är "The Sniper", historien om en belgisk partisan från 1915.

Pjäserna betecknas av en recensent som intressanta från litteraturhistorisk synpunkt och synnerligen spelbara, men i övrigt av mindre värde. O'Neill tänkte själv låta dem förbli glömda, och utgivningen har skett utan hans medgivande. Hans advokat meddelade att eftersom författarens sjukdom hindrar honom från mer aktiv verksamhet, tänkte han inte åtala utgivarna. Detta något överraskande meddelande har emellertid fått sin förklaring sedan teaterhistorikern Saul Colin undersökt saken och funnit att pjäserna faktiskt är "fria" enligt de egendomliga amerikanska författarrättsbestämmelserna. O'Neill inregistrerade nämligen copyright på dem i sin tidiga ungdom, men det skydd man på detta sätt får gäller bara 28 år, varpå registreringen måste förnyas. Det glömde författaren, varför styckena nu är var mans egendom.

*

De amerikanska copyrightlagarnas bisarrerier spelar också en viss roll i historien om en annan litterär märkvärdighet, som är aktuell i dessa dagar, nämligen T. E. Lawrences (av Arabien) outgivna bok "The Mint". Det är New York Times påpassliga bokbilaga som i en notis fäst uppmärksamheten på denna föga kända bok, som enligt författarens önskan skulle få ges ut först 1950 och som alltså skulle kunnat bli den stora sensationen på den internationella bokmarknaden i år. Notisen i fråga är en smula bristfällig när det gäller exakta upplysningar, men går man till Lawrences brev, som gavs ut 1939, finner man där en hel del av intresse att lägga till det aktuella. Lawrence skrev första utkastet till "The Mint" 1922, som rekryt i ett R. A. F.-läger vid Uxbridge, och det innehöll tämligen direkta skildringar av hans upplevelser under första tiden som menige J. H. Ross — det första av hans kurragömmanamn. Senare arbetade han om boken flera gånger och fick den färdig 1928; han var då korpral i flyget och stationerad i Karachi i Indien. Manuskriptet skickade han till sin vän Edward Garnett under strängaste tysthetslöfte, men lät trots detta åtskilliga av sina litterära vänner se på det. Vid Lawrences död 1935 såldes rätten till det stora New York-förlaget Doubleday, som för att skydda sin copyright tillgrep en metod som ibland användes och framställde en upplaga på 27 exemplar. Enligt lagens fordringar var de till salu, men till ett pris av 500.000 dollar, vilket inte lockade någon — man får förmoda att de inte heller annonserades och följaktligen ligger 25 exemplar kvar i firmans kassavalv.

I år skulle alltså "The Mint" få ges ut, men Doubleday föredrog att inte begagna sig av den möjligheten t. v. Även om folk blivit blaserade på fula ord, är denna bok enligt förlaget alltför brännbar. Själv kallade Lawrence den "most obscene", och att döma av den häftiga reaktion hans brev visar mot soldaternas vanor och samtalsspråk tycks den ha haft goda möjligheter att bli sådan — Lawrences platonskt återhållsamma natur reagerade framför allt mot kamraternas sexualvanor, både mot deras grova perversioner och mot råheten i deras mer naturliga inriktning.

Det ter sig emellertid mycket ledsamt att utgivningen uppskjutits, både för principens skull och för att "The Mint" tycks vara en synnerligen intressant bok, både som personligt dokument och från konstnärlig synpunkt. Därpå tyder inte minst de omdömen från Lawrences vänner som man kan se speglade i hans svarsbrev. David Garnett var djupt skakad och fann i "The Mint" en både grotesk och gripande framställning av den masochism som utan tvivel utgjorde ett mycket starkt drag i Lawrences karaktär. På Bernard Shaws uppfattning blir man inte riktigt klok, om det nu överraskar någon. Men i övrigt tycks den ha väckt stor uppskattning, t. o. m. hos personer med så olika smak som Maurice Baring och Noel Coward. Framför allt är det dock den fine och omdömesgille kritikern E. M. Forsters livliga beröm som gör att man hoppas att herrarna hos Doubleday smart skall överge sin tro att boken är "too hot to handle".

*

Ernest Hemingway lär enligt senaste rykten från Amerika ha bestämt sig för att inte alls ge ut sin "Across the River and into the Trees", sedan den fått så många kritiker att rynka på näsan när den gick som följetong i Cosmopolitan. Liknande risker har Evelyn Waugh tagit när han gick med på en förhandspublicering. Hans kommande roman, "Helena", går för närvarande som följetong i en engelsk tidskrift, fast av mer allvarlig art än Hearsts glamourmagasin — den katolska Month. Två avsnitt ur bokens senare hälft har hittills stått att läsa, ett tredje följer om några veckor.

Helena är det katolska helgonet Helena från Britannien, mamma till kejsar Konstantin den store. Den som väntade sig en from helgonlegend blir emellertid grymt besviken. Änkekejsarinnan är en tämligen ytlig och pladdrig dam, som inte kan skilja på homousianer och homoiusianer (ett besvär även för många läsare av "Den siste athenaren") och som tycks betrakta den spirande kristendomen ungefär som Waughs andra änkenåder ser på bridge. Det är givetvis för tidigt att säga något om boken som helhet. Man kan emellertid konstatera att Waugh övergivit sin smidiga prosa för en lätt antikiserande stenstil, men att han bibehållit Mayfairjargongen i dialogen. Man kan sålunda få höra Konstantins son Crispus (sedermera troligen undanröjd av fadern, enligt pålitliga källor) yttra följande: "Jag är helt och hållet för saken. Det är förstås inte min musik, men jag är för att folk ska ha precis sådan religion de vill. Men allt det här diskuterandet dag och natt om kätteri och ortodoxi! Pappa (Konstantin) slutar aldrig, och jag tror inte han begriper ett ord av saken, han lika lite som jag." Etc.

Ibland får historien en smula spexvärde, men förmodligen är det förbehållet en trängre krets att glädjas åt små lustigheter om biskop Eusebius och kyrkomötet i Nicaea.

ÅKE RUNNQUIST

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon: 22 40 00
Telegramadress: Dagensnyheter.
Postgiro nummer 1616 (för annonser) 1617 (för prenumeration)
Chefredaktör: *Herbert Tingsten.* (Träffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: *Leif Kihlberg.*
Redaktionschef och ansvarig utgivare: *Sten Hedman.*
Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: *Helge Heilborn.*
PRENUMERATIONSPRISER
A Stockholmsupplagan
Månad . 4: 75 Kvartal .. 13: 75
Halvår .. 27: — Helår .... 54: —
SENASTE ANNONSPRISLISTA daterad 12/5 1950 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Sthlm.

I diktens smultronmarker

ATT ÅTERFINNA något som man fäst sig vid, att finna något nytt att fästa sig vid — det är antologiläsningens behag. Men det är också att upptäcka att mycket ej längre håller måttet — ej klingar och väcker genklang som förr. Att läsa ett dikturval är att med glada smultronögon vandra i frikostiga marker med all den lycka som kända fyndställen ger, men också med besvikelse när tuvor som levt i ens minne inte längre bär sin rikedom.

Egentligen har väl alla som fångats av diktens värld en antologi i sitt hjärta, har sina smultronställen. Senast har två goda lyriker, *Olof Lagercrantz* och *Helge Åkerhielm*, gemensamt strövat igenom den svenska lyriken och i en behändig och mycket prisbillig volym redovisat sina bästa fynd. Det är den utmärkta Folkbildningsserien, utgiven av Ehlins förlag, som presenterar urvalet *Svensk lyrik* (3 kr. inb.). Det är avsett för diskussioner i studiecirklar och ungdomsklubbar, men den är högst lockande även för den som vill bilda sin egen lilla personliga antologi. Som medlemmar kan man gott inbjuda tidigare antologier. Rekryteringsområdet är vidsträckt!

Den äldsta svenska antologin är, såvitt jag vet, 213 år gammal: C. Carlssons "Försök Til Swänska Skalde-Konstens uphielpande påbegynt år 1737". Sedan följer Sahlstedts "Samling af Verser på Swenska" i fyra delar 1751—1753. Åren 1792—1801 utkom "Sommarpromenaderna", 1820—1828 Wallmarks "Svenska språkets skönheter", 1835 J. M. Winges "Svenska skaldeprof" och 1840—1841 C. J. Lénströms "Svensk anthologi". Med skandinavismens jubel- och klangtid framväxte ett starkt behov av samhörighet, och flera urval av nordisk diktning såg dagen. Med Svedboms "Läsebok för Sveriges Ungdom" fick den svenska skolan sin första läsebok, som medvetet presenterade den svenska litteraturens skatter. Sedan droppade under de följande decennierna av 1800-talet den ena antologin och litteraturläseboken efter den andra; med vårt århundrade har genren blivit rikligt företrädd inom bokvärlden. De som nu är i medelåldern minns måhända med tacksamhet Alfred Dalins "Svensk vers", vars första upplaga utkom 1912. De röda pärmarna omslöt en rikedom av dikter, och som läsebok i folkskolan blev denna antologi, som föryngrats av Elsa Carlsson 1922 och 1947, en verklig folkbok, som man ofta möter tummad och sliten på bokhyllan.

Det är intressant vid läsningen av antologier från skilda decennier att fundera på smakens förskjutning. De stora stamdikterna finns nog genomgående kvar — mer eller mindre förkortade — men småpoeterna kommer och går, och urvalet skiftar. Den yviga patriotismen har förskjutits till förmån för centrallyriken. Ett citat från förordet till Elsa Carlssons "Svenska dikter" 1947 är ganska talande: "I den nya upplagan har 92 dikter uteslutits, men i gengäld har 122 dikter tillkommit, huvudsakligen från de senaste årtiondena." Verkligt spännande blir det när det börjar brännas fram mot vår egen tid. Vad är redan nu antologimässigt och representativt, vad har utgivaren funnit väsentligt? Borde han inte helre ha tagit den eller den dikten? Och varför har inte den eller den skalden fått spela med i orkestern lika väl som den eller den?

Lagercrantz och Åkerhielm har haft ett begränsat utrymme; uppåt 150 dikter har de fått ta med i sitt urval, som går från folkvisan till Karl Vennberg och Arne Nyman. Flera har aldrig förut stått i någon antologi, och man är glad åt de fynd som gjorts både bland känt, halvkänt och okänt. Här skall inga namn nämnas, inga dikter räknas upp. Läsaren bör göra sitt val, plocka sina smultron på egen hand. Han behöver inte riskera att inte komma hem med korgen full.

BERNHARD TARSCHYS

Nya delegationer till Caux.

Även en delegation på åtta medlemmar från Nyköping—Oxelösund har nu rest till världskonferensen för moralisk upprustning i Caux för ett par veckor. I delegationen, som reste på söndagen, märks ordföranden i Socialdemokratiska ungdomsförbundets socialutskott för Södermanland, stadsfullmäktige Lars Andersson, samt löjtnanterna vid flygflottiljen i Nyköping Axel Haking och Arne Carlsson. Kyrkoherde Sven Ydén, Nyköping, med fru och dotter, fil. kand. Ingrid Ydén, som är knuten till konferensens pressdetalj som journalist, ansluter sig till delegationen först i Caux.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.